

Preventie Akkoord Zeeuws-Vlaanderen: een leven lang Gezond & Fit!

Inleiding

Gezonde Zeeuws Vlamingen, daar gaan we voor! Zeeuws-Vlaanderen geeft met dit Preventie Akkoord invulling aan haar regionale taakstelling op het gebied van gezondheidsbeleid. Via dit Akkoord dragen wij ook bij aan de ambities van het Nationaal Preventie Akkoord. In het Nationaal Preventie Akkoord hebben landelijke partners zich verbonden op de volgende drie thema's: terugdringen van overgewicht, roken en alcohol- en midde-
lengebruik.

Zeeuws-Vlaanderen heeft in december 2020 de **Kadernota Regionaal Gezondheidsbeleid Zeeuws- Vlaanderen 2022-2025 vastgesteld**. Deze nota is gemaakt door de drie gemeenten in Zeeuws-Vlaanderen - Terneuzen, Sluis en Hulst - samen met de GGD. De Kadernota hanteert een brede visie op gezondheidsbevordering, vanuit het gedachtegoed '*Positieve Gezondheid*'. Hierbij gaat het niet alleen om de lichamelijke kanten van gezondheid, maar ook om het vermogen om de eigen mogelijkheden en beperkingen te hanteren, met het accent op welbevinden, eigen regie, veerkracht, participatie en zingeving. Vanuit deze brede visie zijn wij ervan overtuigd dat aan de slag gaan met schuldhulpverlening of arbeidsbemiddeling voor sommige inwoners een beter startpunt is voor het verbeteren van de gezondheid, dan een aanpak die zich alleen richt op een gezondere leefstijl. De Kadernota geeft ook prioriteit aan het *verkleinen van gezondheidsachterstanden* in Zeeuws-Vlaanderen. Hierbij gaat het vooral om het terugdringen van de gezondheidsachterstand van mensen met een lage SES (bepaald op basis van opleidingsniveau en inkomen); groepen inwoners die substantieel meer chronische klachten ontwikkelen en vanuit hun sociaaleconomische situatie niet in staat zijn gezonde keuzes te maken.

Preventienetwerk

Deze brede insteek beschouwen wij als randvoorwaarde voor het realiseren van een effectieve aanpak op de thema's van het Nationaal Preventie Akkoord: roken, alcohol- en middelengebruik, en overgewicht. Dit heeft vooral kans van slagen als er ook aandacht is voor onderliggende factoren zoals gezondheidsvaardigheden, armoede en de directe leefomgeving. De regio Zeeuws-Vlaanderen heeft al eerder de krachten gebundeld om het gezondheidsbeleid te verbeteren. Dit Preventie Akkoord geeft daar een extra impuls aan; we gaan voor een domeinoverstijgende, regionale preventieaanpak, vertaald naar lokale accenten per gemeente. We verbinden waardevolle programma's, maatschappelijke projecten, wijk- en buurtinitiatieven die toewerken naar een gezonde leefstijl. Met dit Preventie Akkoord streven we naar collectieve impact.

In 2025 is er een vitaal en professioneel preventienetwerk van maatschappelijke partijen, ondernemers, wijk- en bewonersinitiatieven en de drie betrokken gemeenten. Met dit akkoord bundelen wij al deze krachten, vanuit de gedeelde ambitie om gezondheidsverschillen in Zeeuws-Vlaanderen te verkleinen.

Wij nodigen alle regionale en lokale partijen en partners van harte uit dit Preventie Akkoord te ondertekenen om zich daarmee in te zetten voor de beweging naar een gezonder Zeeuws-Vlaanderen.

Sluit u zich ook aan bij deze beweging?

Collectieve ambities tot 2030

Gezonde leefomgeving

Zeeuws-Vlaanderen is bij toeristen in trek vanwege onze prachtige stranden, de ruimte en de natuur. We gaan deze groene en blauwe ruimte beter ontsluiten voor onze eigen inwoners. Voor senioren is de mobiliteit een aandachtspunt bij de bovenlokale gebiedsontwikkeling. Meer veilige fietspaden waar ook e-bikes en scootmobielen gebruik van kunnen maken. In de kernen gaan we werken aan een beweegvriendelijke(-re) openbare ruimte, met *urban sports*-voorzieningen en groene ontmoetingsplekken in elke kern. Te denken valt aan openbare moes- en pluktuinen, waar ook voedseleducatie plaats kan vinden voor basisschoolleerlingen.

Schoolpleinen en sportparken gaan zo veel mogelijk open en krijgen meer eigentijdse beweegelementen. En we gaan ondernemers binnen toerisme en leisure actief betrekken bij (beweeg-)activiteiten voor en met de inwoners. Dit leidt tot meer sociale verbanden tussen maatschappelijke organisaties, ondernemers en inwoners. Natuurlijk breiden we het aantal rookvrije plekken in Zeeuws-Vlaanderen verder uit. Niet alleen op de bekende locaties, zoals op en rond school- en sportlocaties, maar ook in het uitgaansleven. Daar zal de handhaving van wet- en regelgeving worden aangescherpt om overmatig alcohol- en middelengebruik te voorkomen.

Mentale weerbaarheid jeugd / jongeren

De Coronaperiode heeft een stevige wissel getrokken op onze jongste generatie. Maandenlang geen onderwijs op school en geen sport, muziekles of andere activiteiten buitenshuis. Met de versoepelingen ontstaat weer ruimte voor contact. De scholen gaan een inhaalslag maken op basis van de extra financiële steun richting het onderwijs. Cultuur en sport zullen in dit aanbod worden ingepast om kinderen en jongeren weer te stimuleren tot expressie. Huisartsen krijgen meer opties aangereikt naar een preventief aanbod

voor jongeren. Gezinnen krijgen ondersteuning bij de opvoeding vanuit een inclusieve invalshoek. En we gaan de psychische druk die jongeren (kunnen) ervaren ook bespreekbaar maken via regionaal bekende *influencers* op sociale media. Speciale aandacht is er voor jongeren in de agrarische sector en jongeren die in armoede opgroeien. De verantwoordelijke onderwijs-, branche- en zorgorganisaties gaan vanaf nu hun krachten bundelen.

Vitaal ouder worden

Zeeuws-Vlaanderen krijgt komende jaren te maken met een versnelde vergrijzing. Dit stelt niet alleen hogere eisen aan de zorg, zeker in combinatie met het vertrek van jongeren uit onze regio, maar vergt ook nu al aandacht voor sociale mobiliteit en preventie. Juist nu, bij de huidige generatie veertigers en vijftigers. Het aanleren en vasthouden van een gezonde leefstijl staat voorop. Maar we gaan ook onze bestaande lokale netwerken beter toerusten op signalering en ondersteuning van kwetsbare senioren, alleenstaande ouders, weduwen en weduwnaars. Denk aan mantelzorgers, vrijwilligers bij de belbus en de voedselbank, maar ook zorgverleners, winkeliers en horecaondernemers. Zij

zullen actief geïnstrueerd worden over symptomen van alcohol- en middelengebruik en verwaarlozing en geïnformeerd worden over verwijzingsmogelijkheden. Ten eerste laagdrempelige vitaliteitsactiviteiten in de buurt, zoals vrijwilligerswerk, samen wandelen, fietsen of werken in de moestuin. Maar ook de meer gerichte ondersteuning, zoals AA-groepen en andere lotgenoten-netwerken zullen actief versterkt worden. Ook voor volwassenen en senioren zal de communicatie komende jaren verschuiven naar digitale kanalen en sociale media, waarbij bepaalde inwonersgroepen nog wel gerichte ondersteuning nodig hebben.

Inzet gemeente Sluis

a) Specifieke doelstellingen Sluis

In de gemeente Sluis willen we de prioriteit binnen het preventiebeleid leggen bij sport en bewegen als het belangrijkste middel om een gezonde leefstijl te bevorderen. Sluis zal de inzet vanuit het Sportakkoord combineren met de mogelijkheden vanuit het Preventie Akkoord Zeeuws-Vlaanderen. Sport en bewegen voor iedereen, een veilig sportklimaat en vaardig in bewegen; dat zijn de hoofddoelstellingen in Sluis. Een gezonde bevolking in een gezonde leefomgeving werkt door op alle terreinen van onze samenleving; dat is dan ook wat Sluis wil bereiken via het Preventie Akkoord. De sport- en beweegdeelname is in Sluis, afgezet tegen de regionale en landelijke cijfers, relatief laag. Van de ouderen voldoet 38% aan de beweegrichtlijnen en 27% sport wekelijks. Daarmee is de sport- en beweegdeelname in Sluis relatief laag, afgezet ten opzichte van de regio en landelijke cijfers.

Er zijn meer laagdrempelige beweegactiviteiten gewenst, vooral voor inwoners voor wie de weg naar de sportvereniging of sportschool niet vanzelfsprekend is. Het is ook zaak dit aanbod op een goede locatie (ook digitaal) te presenteren. Verder is gerichte inzet nodig om inwoners van alle leeftijden binnen hun specifieke context (school, werk of buurt) te activeren, zowel qua vindplaatsen als verwijsmogelijkheden.

b) Accenten op thema's NPA

Alle drie de thema's binnen het Nationaal Preventie Akkoord zijn relevant binnen Sluis. Zo heeft 60% van de ouderen overgewicht, waarvan 20% obesitas. Van de volwassenen heeft 52% overgewicht, waarvan 13% obesitas. Wat roken, alcohol en middelengebruik betreft: 23% van de volwassenen in Sluis rookt en 20% is overmatig drinker (significant meer dan het Zeeuws gemiddelde). Van de ouderen rookt 7%, 3% is zware drinker en 15% is overmatig drinker.

- Het terugdringen van *overgewicht* zal vooral via meer sport- en beweegactiviteiten bij alle leeftijdsgroepen aandacht krijgen, inclusief bewustwording over andere vitaliteitsbevorderende maatregelen, zoals gezonde voeding.

- *Roken*: ook in Sluis zal het beleid gericht op een gezonde, beweegvriendelijke leefomgeving geïntensiveerd worden. Vooral meer groen in wijken en kernen vormt hierbij een prioriteit. De inzet is hierboven geformuleerd onder 'Collectieve ambities tot 2030'.
- *Alcohol- en middelengebruik*: naast voorlichting en bewustwording in het onderwijs en binnen sportverenigingen, zal de handhaving van wet- en regelgeving worden aangescherpt om overmatig alcohol- en middelengebruik te voorkomen. Hiertoe zoeken we de samenwerking met koplopers binnen de horeca en werkgevers die hiervoor willen gaan.

c) Criteria budgetverdeling

Alle lokale uitvoeringsorganisaties in Sluis, die het Preventie Akkoord Zeeuws-Vlaanderen hebben ondertekend, kunnen een aanvraag indienen voor uitvoeringsbudget, mits:

- de voorgestelde activiteiten betrekking hebben op ten minste één thema uit het Akkoord;
- er met ten minste één andere partner van het Preventie Akkoord wordt samengewerkt;
- de resultaten van de activiteit zichtbaar worden gemaakt door middel van 'tellen en vertellen', bijv. het meten van het aantal deelnemers én het delen van hun ervaringen.

Inzet gemeente Hulst

a) Specifieke doelstellingen Hulst

In Hulst bestaat al veel preventief aanbod in de sfeer van gezondheid, bewegen en cultuur. Alleen bereikt dit aanbod niet altijd de inwonersgroepen die hier het meest bij gebaat zouden zijn, zoals inwoners met een lage SES, mensen met een beperking en gezinnen met een migratie achtergrond of met psychosociale problematiek. Daarom leggen we in Hulst de volgende accenten:

- Hulst zal focussen op het beter ontsluiten van bestaand aanbod, via eerstelijns zorg en het onderwijs, maar zeker ook via informele netwerken, peers en influencers.
- Werken aan een gezonde leefstijl zal voor alle Hulstenaars de norm worden, zodat dit normaal wordt in elke context: op school, op de kinderopvang, op het werk en in de vrije tijd.
- In Hulst komt meer gerichte inzet op de meest kwetsbare inwoners(groepen), hen weten te activeren kost de meeste tijd, energie en vergt dus een extra financiële impuls.
- De onderlinge samenwerking tussen partners binnen Hulst heeft ook meer aandacht. Natuurlijk tussen onderwijs, sport, cultuur en zorg, maar er is ook structurele samenwerking nodig met lokale werkgevers, winkeliers, horeca ondernemers en woningbouwcoöperaties. Zodat alle partijen elkaar weten te vinden en er een hechte ketensamenwerking ontstaat.

b) Accenten op thema's NPA

De drie thema's binnen het Nationaal Preventie Akkoord zijn ook actueel binnen Hulst. Op het thema roken voor volwassenen scoort Hulst met 14% relatief laag (niet significant) ten opzichte van heel Zeeland (19%). Toch roken dus nog 14 van de 100 volwassenen in Hulst. En hierbij geldt richting de jeugd: zien roken doet roken. Op het thema overmatig alcohol drinken door volwassenen scoort Hulst 17% ten opzichte van 14% in Zeeland. Hoewel ook dit cijfer niet significant is, is het toch hoger dan het Zeeuws gemiddelde. Voor

de jeugd geldt dat 26% van de 14/15 jarigen aan *binge* drinken doet (meer dan 4-6 glazen bij een gelegenheid). Dit is hoger dan het Zeeuwse gemiddelde van 22% (niet significant) en daarmee zorgelijk. Als het gaat om de cijfers van overgewicht onder volwassenen scoort Hulst 48%, terwijl het Zeeuwse gemiddelde op 49% ligt. Bijna de helft van de volwassen inwoners van Hulst heeft dus te maken met overgewicht. Ook een signaal dat aandacht verdient.

Daarom is de specifieke inzet op de drie thema's van het Nationaal Preventieakkoord in Hulst:

- Terugdringen overgewicht: dit zal bij alle leeftijdsgroepen aandacht krijgen via normaliseren van beweegactiviteiten, voedseleducatie en aandacht voor een gezonde leefstijl.
- Roken: ook in Hulst zal het beleid gericht op een gezonde leefomgeving geïntensiveerd worden. De inzet is hierboven geformuleerd onder 'Collectieve ambities tot 2030'.
- Alcohol- en middelengebruik: naast voorlichting en bewustwording in het onderwijs en binnen sportverenigingen, zal er blijvende aandacht zijn om overmatig alcohol- en middelengebruik terug te dringen.

c) Criteria budgetverdeling

Alle lokale uitvoeringsorganisaties in Hulst, die het Preventie Akkoord Zeeuws-Vlaanderen hebben ondertekend, kunnen een aanvraag indienen voor uitvoeringsbudget, mits:

- de voorgestelde activiteiten betrekking hebben op ten minste één thema uit het Akkoord;
- er met ten minste één andere partner van het Preventie Akkoord wordt samengewerkt;
- de resultaten van de activiteit zichtbaar worden gemaakt door middel van 'tellen en vertellen', bijv. het meten van het aantal deelnemers én het delen van hun ervaringen.

Inzet gemeente Terneuzen

a) Specifieke doelstellingen Terneuzen

Binnen Terneuzen zal het accent verschuiven van beleid naar uitvoering; er is vooral behoefte aan een samenhangend aanbod om inwoners te ondersteunen bij het aanleren en vasthouden van een gezonde leefstijl. De problematiek in Terneuzen is stevig. Rond 2030 is 20% van de inwoners in Terneuzen 75 jaar of ouder. Daarnaast kan Terneuzen ook getypeerd worden als een gemeente met een lager sociaaleconomisch profiel. Het besteedbaar inkomen is gemiddeld lager dan in de rest van Nederland. Van de inwoners woont zelfs 6,4% in een huishouden onder de armoedegrens. En in 2020 ontving 14% van de jongeren tot 18 jaar een vorm van jeugdhulp (ten opzichte van 10% landelijk). De problematiek speelt tegenwoordig gemeente breed. Daarom richten we ons op meerdere doelgroepen. Het motto is: niet stigmatiseren, maar normaliseren. Iedereen is gebaat bij een gezonde leefstijl. Samengevat gelden voor Terneuzen de volgende prioriteiten:

- Normaliseren van een gezonde leefstijl via een gemeentebrede, integrale aanpak;
- We activeren meer vindplaatsen binnen flankerende domeinen, zoals winkelcentra, schuldhulpverlening, sport- en welzijnslocaties, kinderopvang en scholen, informele netwerken en sociale media;
- We gaan met alle relevante partijen een laagdrempelig aanbod samenstellen van gezondheid bevorderende activiteiten voor alle inwoners. De promotie hiervan gebeurt niet alleen generiek, maar ook gericht op verschillende typen verwijzers in Terneuzen.
- Bevordering van mentale weerbaarheid van jeugdigen.
- Blijvende aandacht voor een gezonde en groene leefomgeving zonder lawaai en fijnstof;
- Meer participatie van jongeren, volwassenen en senioren (ook met een migratie-achtergrond of beperking) bij het ontwikkelen van een eigentijds aanbod en passende communicatie.

b) Accenten op thema's NPA

De drie thema's binnen het Nationaal Preventie Akkoord zijn uiteraard ook relevant voor Terneuzen. Van de volwassen inwoners tot 65 jaar heeft 17% ernstig overgewicht of obesitas; dat is significant hoger dan het Zeeuws gemiddelde. 15% van de inwoners rookt en drinkt overmatig. Eenzaamheid is een aandachtspunt voor zowel 65-minners als 65-plussers. De verschillen zijn vooral zichtbaar in vergelijking met de Nederlandse cijfers. Veel volwassenen vanaf 19 jaar bewegen te weinig: 66% van de 65-plussers en 50% van de inwoners onder de 65 jaar. Ook deze cijfers verschillen significant van het Zeeuws gemiddelde.

Onder 65-plussers drinkt 19% overmatig. Inwoners hebben meer dan gemiddeld in Zeeland last van geluidshinder en stof, rook of roet. De meeste overlast wordt veroorzaakt door industrie en scheepvaart. Terneuzenaren geven vaker aan zich psychisch ongezond(er) te voelen. Jongeren uit klas 2 en 4 van het VO ervaren veel stress, voldoen niet aan de beweegnorm, drinken relatief weinig water, slapen slechter en voelen zich minder gelukkig. Zij lijken daarbij op leeftijdsgenoten elders in Zeeland. Ze fietsen wel weer vaker naar school en drinken minder alcohol. Hoe lager het onderwijsniveau des te ongezonder jongeren leven. Ook zijn er vaker indicaties voor psychosociale problemen.

De specifieke inzet op de drie thema's van het Nationaal Preventieakkoord in Terneuzen:

- Terugdringen overgewicht: dit zal bij alle leeftijdsgroepen vooral aandacht krijgen via het normaliseren van beweegactiviteiten en aandacht voor een gezonde leefstijl.
- Roken: ook in Terneuzen wordt het beleid gericht op een gezonde leefomgeving geïntensiveerd. Zie de inzet onder 'Collectieve ambities tot 2030'. Verleiden tot gezonde leefstijl in de openbare ruimte krijgt bijvoorbeeld vorm op het Busstation Terneuzen. Een initiatief van de Provincie ter bevordering van de vitaliteit, ook vanwege de regionale functie van bushalte WST.

- Alcohol- en middelengebruik: naast voorlichting en bewustwording in het onderwijs en binnen sportverenigingen, zal de handhaving van wet- en regelgeving worden aangescherpt om overmatig alcohol- en middelengebruik te voorkomen. Ook in Terneuzen zoeken we hiertoe de samenwerking met horecaondernemers en werkgevers die hiervoor willen gaan.

c) Criteria budgetverdeling

Alle lokale uitvoeringsorganisaties in Terneuzen, die het Preventie Akkoord Zeeuws-Vlaanderen hebben ondertekend, kunnen een aanvraag indienen voor uitvoeringsbudget, mits:

- de voorgestelde activiteiten betrekking hebben op ten minste één thema uit het Akkoord;
- er met ten minste één andere partner van het Preventie Akkoord wordt samengewerkt;
- de resultaten van de activiteit zichtbaar worden gemaakt door middel van 'tellen en vertellen', bijv. het meten van het aantal deelnemers én het delen van hun ervaringen.

Bronnen

Cijfers afkomstig van de GGD-Gezondheidsmonitor en / of de website 'waarstaatjegemeente.nl'.

Organisatie

Gezamenlijk werken aan preventie vergt co-creatie om de regionale verbindingen te bepalen, in combinatie met lokale accenten per gemeente. Hoe gaan we hier vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid in de hectiek van alledag vorm aan geven? Het gaat niet alleen om het delen van kennis en ervaringen - ieder vanuit eigen expertise en ervaring - maar vooral om het verbinden van afzonderlijke initiatieven om zo toe te werken naar collectieve impact. De uitrol van dit Preventie Akkoord is daarmee een lerende beweging, waarin ruimte is om elkaar (beter) te leren kennen, barrières te overwinnen, elkaar de bal toe te spelen en samen successen te delen.

Preventienetwerk

De partners die zich scharen achter dit Preventie Akkoord, vormen samen het Preventienetwerk Zeeuws-Vlaanderen. Deze groep bewaakt de samenhang binnen de uitrol van het Akkoord en adviseert over een transparante budgetverdeling binnen de drie gemeenten. De deelnemende organisaties zijn zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van afspraken en het behalen van specifieke doelen. Elke gemeente houdt samen met de lokaal deelnemende organisaties bij (monitoren) hoe het staat met de voortgang van de uitrol van het Preventie Akkoord.

Lokale kernteams

Elke gemeente stelt een lokaal kernteam samen. Het kernteam organiseert, ondersteunt, en/of monitort de lokale activiteiten en onderhoudt contact met de deelnemende organisaties over de voortgang.

Verdelen uitvoeringsbudget

Voor de jaren 2022 en 2023 is elk jaar € 70.000 uitvoeringsbudget voor de regio Zeeuws-Vlaanderen beschikbaar. Hiervan gaat 10% naar de regionale coördinatie en gemeenschappelijke activiteiten. De overige 90% is beschikbaar voor activiteiten, in te brengen door lokale partijen.

Concrete jaarlijkse activiteiten / afspraken:

Jaarlijkse netwerkbijeenkomst waar resultaten worden gedeeld en gezamenlijk successen worden gevierd;

Gezamenlijke inzet / activiteiten (bijv. een jaarlijks terugkerende Stoptober-campagne).

Lijst van regionale partijen die het Preventie Akkoord ondertekenen:

- Gemeente Sluis
- Gemeente Hulst
- Gemeente Terneuzen
- Provincie Zeeland (onder voorbehoud)
- GGD Zeeland
- ZorgSaam Zeeuws-Vlaanderen
- Nucleuszorg B.V. (Zeeuws-Vlaamse huisartsen)
- Emergis (Geestelijke Gezondheidszorg en Emergis Preventie4)
- Kinderopvang Zeeuws Vlaanderen
- Zeeuwse Muziekschool
- Bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen
- SportZeeland
- Woongoed Zeeuws-Vlaanderen (onder voorbehoud)
- Natuur & Zo
- VO ZVL (Lodewijkcollege, praktijkschool Hulst, Reynaertcollege en Zwincollege)
- Buurtzorg

Lijst van lokale partijen uit Sluis die het Akkoord ondertekenen:

- Gemeente Sluis
- Stichting Cultuureducatie Zeeuws Vlaanderen
- ChrisFit-Gym Breskens
- Match sportmanagement
- SV Oostburg
- St. Cultuureducatie Zeeuws Vlaanderen
- SWEAT Healthcenter

Lijst van lokale partijen uit Hulst die het Akkoord ondertekenen:

- Gemeente Hulst
- Reynaertcollege Hulst
- Kinderopvang De Tivoli
- Scouting 't Jagertje
- Dorpsraad Kloosterzande
- AA Groep Hulst
- Stichting Hulst voor Elkaar (uitvoerings- en welzijnsorganisatie)
- Woonstichting Hulst
- Plus Supermarkt Kloosterzande (onder voorbehoud)
- Wijkraad Den Dullaert (onder voorbehoud)

Lijst van lokale partijen uit Terneuzen die het Akkoord ondertekenen:

- Gemeente Terneuzen
- EHBO Vereniging Koewacht
- Lodewijk College (onder voorbehoud)
- Aan-Z (uitvoerings- en welzijnsorganisatie)
- Toonbeeld, Kunstorganisatie in Terneuzen
- Apotheek BENU

